

ISSN 1817-7883

eISSN 2522-9354

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.І.ПИРОГОВА

ВІСНИК ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

№ 4 (Т. 22) • 2018
ГРУДЕНЬ

ISSN 1817-7883
eISSN 2522-9354

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.І.ПИРОГОВА

**ВІСНИК ВІННИЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
МЕДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
№4 (Т. 22) 2018

**ВІСНИК ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
REPORTS OF VINNYTSIA NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY**

Заснований: 17 жовтня 1994 року

Засновник: Вінницький державний медичний університет імені М.І.Пирогова

Державна реєстрація: 18 вересня 2003

Видавець: Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова

Періодичність виходу журналу 4 рази на рік

№3 (Т. 22) 2018

Фахове наукове видання України у галузі медичних наук

Згідно переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН

України №747 від 13.07.2015 (додаток 17)

Фахове наукове видання України у галузі біологічних наук

згідно переліку наукових фахових видань України, затвердженого Наказом МОН

України №1021 від 07.10.2015 (додаток 11)

Журнал включений до міжнародної інформаційної наукометричної бази CrossRef, Google Scholar Metrics, National Library of Ukraine Vernadsky

Головний редактор

Мороз В.М.

Заступник головного редактора

Власенко О.В.

Петрушенко В.В.

Погорілий В.В.

Редакційна колегія

Василенко Д.А., Власенко М.В., Гумінський Ю.Й.,
Заїка С.В., Камінський В.В., Малачкова Н.В., Мороз
Л.В., Московко С.П., Палій Г.К., ruchalska L.,
Сарафинюк Л.А., Серебреннікова О.А., Серкова В.К.,
Сидюк А.В., Того М.Ю., Фурман Ю.М., Шінкарук-
Диковицька М.М.

Відповідальний редактор

Гунас І.В.

Секретар

Клімас Л.А.

Редакційна рада

Булавенко О.В., Булат Л.М., Гаврилюк А.О., Гай- струк
А.Н., Денисюк В.І., Дмитренко С.В., Дудник В.М.,
Жебель В.М., Кириленко В.А., КіщукВ.В., Кукуруза
Ю.П., Мазорчук Б.Ф., Мостовий Ю.М., Очерedyк
О.М., Піскун Р.П., Пухлик Б.М., Пуш- карь М.С., Пшук
Н.Г., Рикало Н.А., Саволук С.І., Салдан І.Р, Сергета
І.В., Станіславчук М.А., Сте- панюк Г.І., Тихолаз В.О.,
Фіщенко В.О., Фоміна Л.В., Чайка Г.В., Чорнобровий
В.М., Шевчук Ю.Г., Школьніков В.С., Шувалов С.М.,
Яковлева О.О.

Адреса редакції та видавця:

21018. Україна, м.Вінниця, вул.

Пирогова, 56

Тел.: (0432) 43-94-11

Технічні редактори Л.О. Клопотовська, С.С. Левенчук, А.Ю. Лунік, О.П. Віштак
Художній редактор Л.М. Слободянюк
Перекладач В.І. Гунас

Сайт журналу <https://reports-vnmedical.com.ua>

Підписано до друку 28.12.2018 р.

Затверджено Вченою Радою ВНМУ ім. М.І. Пирогова, протокол №5 від 27.12.18 р.

Формат 84x120 1/16. Друк офсетний. Замовлення № 655. Тираж 200

Вінниця. Друкарня ВНМУ, Пирогова, 56

© Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова,
(м.Вінниця), 2018

Вісник Вінницького національного медичного університету

Рецензуємий журнал

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №7901 від 18.09.2003

Зміст

Мороз Л.В., Ворожбит О.Б. Причини та види зовнішньої стигми, що призводять до дискримінації хворих на хронічний гепатит С	720
Суслик М.П., Зарицький О.О., Зарицький О.М., Огійчук І.В., Возна Л.А., Тищик Л.О., Біркос Л.І., Кошман В.П., Ситяшенко Г.А., Тарнавська Л.П., Кравчук Н.В. Аналіз стану надання хірургічної допомоги в Житомирській області за період 2008-2017 рр.	724
Трухманова С.Л., Нетребін Л.І., Стельмащук А.О, Трухманова О. І., Чандра Саху Бікаш Проблема тютюнопаління серед першокурсників медичного університету	730

ПРОБЛЕМА ТЮТЮНОПАЛІННЯ СЕРЕД ПЕРШОКУРСНИКІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Трухманова С.Л., Нетребін Л.І., Стельмащук А.О., Трухманова О.І., Чандра Саху Бікаш

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

Відповідальний за листування: e-mail: *trukhmanova.sl@gmail.com*

Статтю отримано 30 серпня 2018 р.; прийнято до друку 1 жовтня 2018 р.

Анотація. *За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я щороку від куріння помирає 5,4 мільйона чоловік. Проблема тютюнопаління набула розповсюдженості серед молоді, в тому числі серед старшокласників та студентів вищих навчальних закладів, у тому числі медичних. Мета дослідження - проаналізувати стан тютюнопаління серед медиків України, студентів медичних ВНЗ та ставлення до тютюнопаління студентів I курсу Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова за результатами соціологічного дослідження 2017 року, визначити заходи щодо скорочення споживання тютюну. У 2017 році проведено соціологічне опитування лікарів та студентів-першокурсників Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова. Встановлено, що проблема тютюнопаління є актуальною вже з I курсу навчання в медичному університеті: серед українських студентів I курсу більше п'ятої частини загалу палять, серед іноземних студентів I курсу звичка до тютюнопаління сформована у більш, ніж 38% першокурсників. Переважна кількість студентів-медиків починала вживати тютюн у віці 16-17 років. Для більш ніж 30% українських респондентів та майже 70% іноземних основним фактором, який спонукав до тютюнопаління, є вплив компанії друзів, але більше 60% респондентів вважають основною причиною початку тютюнопаління стресову ситуацію. За прикладом батьків 37% українських та 22% іноземних студенти почали палити. Майже усі студенти-медики усвідомлюють небезпеку тютюнопаління. На даний момент 13% українських та 7% іноземних студентів вважають, що звичка до тютюну знижує повагу до них та до навчального закладу. Більшість українських студентів (70%) та 43,75% іноземних студентів, котрі палять, зауважили, що мають на меті позбутися шкідливої звички найближчим часом. Таким чином, серед студентів-медиків I курсу поширене тютюнопаління, протитютюнова діяльність має бути частиною профілактичної комплексної програми та формувати основи здорового способу життя.*

Ключові слова: *здоров'я населення, студенти-медики, соціологічне дослідження, тютюнопаління, антитютюнові заходи.*

Вступ

Однією із шкідливих звичок, котра негативно впливає на діяльність людини та на життя суспільства в цілому, є куріння. Тютюнопаління - це актуальна проблема сучасної медицини, зважаючи на те, що, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, щороку від куріння помирає 5,4 мільйона чоловік, а до 2030 року ця цифра перевищить 8 мільйонів смертей. Вживання тютюну є однією із основних причин смерті населення в світі. У ХХ столітті тютюнова епідемія вбила 100 мільйонів осіб, а протягом ХХІ століття вона вб'є 1 більйон чоловік [8].

У міжнародному класифікаторі хвороб під кодом F17 заковано наступне: "психічні та поведінкові розлади, викликані вживанням тютюну". Все більше дослідників схиляються до думки, що куріння - це не стільки звичка, а "хвороба, котру треба лікувати" [7, 9]. Кинути курити видається не так просто: із 2,8 мільйонів українських курців, які пробували кинути

тютюн впродовж останнього року, лише 1,2% змогли це зробити. Це доводить те, що тютюнова залежність є захворюванням, а не звичкою, вадою, задоволенням чи вибором стилю життя [9].

Проблема тютюнопаління набула розповсюдженості серед молоді, в тому числі серед старшокласників та студентів ВНЗ, серед котрих нерідко студенти і медичних університетів [1]. У наукових дослідженнях не приділяється достатньої уваги проблемі тютюнопаління серед медиків та студентів медичних ВНЗ, що визначає важливість наукових пошуків у даному напрямку та організації анти-тютюнових заходів.

В Україні, за оцінками міжнародних експертів, тільки непрямі щорічні витрати, викликані тютюнокурінням, сягають 3 млрд. доларів США [4, 17]. Економічні витрати держави внаслідок куріння значно збільшуються, якщо врахувати всі видатки держави на лікування захворювань, спричинених курінням [4,11]. Соціально-економічні проблеми тютюнопаління в Україні стали предметом дослідження у 2016 році проф. Рудаки С.І., який наголосив на тому, що розвиток тютюнового виробництва залучає більше коштів, ніж сучасна українська наука, під тютюн зайняті значні посівні площі, а здоров'я мешканців країни погіршується; 50% студентів вищих навчальних закладів України палять [14].

За даними звіту Держстату України від березня місяця 2016 року 6,2 млн. осіб у 2015 р. палили. Поширеність даної звички серед населення України віком 12 років і старше становила 18,4% [6, 9].

Ще з 2009 року були проведені дослідження з метою вивчення закономірностей поширеності паління серед лікарів України. На момент опитування палили 22,3% лікарів первинної ланки, кинули -12,6%. Серед них майже 70% чоловіків починали курити у 18-19 років, 20% - у 16-17 років. Переважна більшість жінок долучилися до куріння у віці 20-24 роки (48%) та у 18-19 років (38%), тобто в роки навчання в університеті або на початку фахової діяльності [4, 6]. Пілотний етап "Глобального опитування студентів медичних спеціальностей" (GHPSS) в Україні у 2009 році виявив, що 62,5% студентів третього курсу Київського медичного університету мали досвід тютюнопаління [4].

У Києві у 2012 році опитали 190 лікарів, середній вік котрих дорівнював ± 45 років. Встановлено, що серед них 37% чоловіків і 3% жінок курили щоденно і ще 2% жінок курили епізодично; 13% лікарів-чоловіків і 1% лікарів - жінок визначили себе як колишніх курців [4]. За результатами вказаних досліджень було визначено, що період навчання у ВНЗ є вирішальним для переважної більшості студентів-медиків у процесі формування звички до тютюнопаління.

Мета дослідження - проаналізувати стан тютюнопаління серед медиків України, студентів медичних ВНЗ та ставлення до тютюнопаління студентів 1 курсу Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова за результатами соціологічного дослідження 2017 року, визначити заходи щодо скорочення споживання тютюну.

Матеріали та методи

У період з жовтня по грудень місяць 2017 року на базі Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова було проведено анкетування українських та іноземних студентів щодо тютюнопаління. За цей період 648 учасників (українські студенти 1 курсу медичного факультету) погодилися добровільно заповнити анкету. Зі всієї когорти анкетованих (763 особи) коректно заповнили анкету 644 учасники. Точність результатів опитування (довірча вірогідність) становила 95% при довірчому інтервалі $\pm 1,53\%$.

Серед іноземних студентів добровільно заповнили анкету коректно 83 учасника із генеральної сукупності 303 особи (іноземні студенти 1 курсу медичного факультету англійської форми навчання). Точність результатів опитування (довірча вірогідність) становила 95% при довірчому інтервалі $\pm 9,18\%$.

Результати

За результатами соціологічного дослідження, проведеного серед студентів 1 курсу ВНМУ ім. М.І. Пирогова у 2017 році, зрозуміло, що проблема споживання тютюнових виробів студентами-медиками залишається актуальною та потребує уваги. Встановлено, що серед опитаних студентів 1 курсу медичних факультетів (№1 і №2 - всього 21,7% респондентів), тобто, більше п'ятої частини усього загалу, палять. Серед іноземних студентів I курсу медичного факультету (англомовна форма навчання) ця цифра ще вище і становить 38,5%.

Згідно результатів досліджень, проведених у період 2016 та 2017 років, кількість курців серед українських студентів-медиків 1 курсу достовірно збільшується. Так, серед опитаних у 2016 році студентів-медиків 1 курсу 19,6% респондентів, тобто майже п'ята частина усього загалу, палили [16], що показало збільшення числа курців студентів-медиків на 2,1%.

Надзвичайно важливим є вік початку тютюнопаління. Так, серед українських студентів 49,6% зазначили, що почали палити у 16 років, 23,7% - у 17 років, 20,9% - у 15 років, а 5,8% - у 18 років. Серед іноземних студентів цифри розподілилися наступним чином: 30% респондентів відповіли, що почали палити у 16 років, 23% - у 17 років 8% - у 15 років і 39% - у 18. Вказані цифри свідчать про важливе значення періоду початку навчання в університеті у формуванні цієї шкідливої звички.

Слід звернути увагу на пріоритетні місця паління українських студентів-медиків. Так, 34,3% українських респондентів та 68,75% іноземних вказали на те, що палять будь-де в компанії друзів; взагалі у публічних місцях - 13,6% українських респондентів і 15,6% іноземних опитаних; на кухні палять 39,3% українських студентів та 6,25% іноземних; у ліжку - 2,8% українських та 3,15% - іноземних; на міській площі біля університету - 10% українських та 6,25% іноземних студентів (рис. 1, рис. 2).

Наявність значної кількості осіб старшого віку, що палять, є прикладом і причиною тютюнопаління для осіб більш молодого віку. Так, 36,7% українських респондента та 21,7% іноземців зазначили, що їхні батьки палять. Іншими соціальними факторами, які стимулюють тютюнопаління серед молоді, є вплив референтної групи та стресогенних факторів: 7,8% українських та 31,25% іноземних респондентів відповіли, що почали палити внаслідок впливу великої кількості курців у загальній компанії, а 69,2% українських та 62,5% іноземних респондентів вважають тягу до цигарки реакцією на стрес.

Рис.1 Питома вага пріоритетних місць паління українських студентів-медиків.

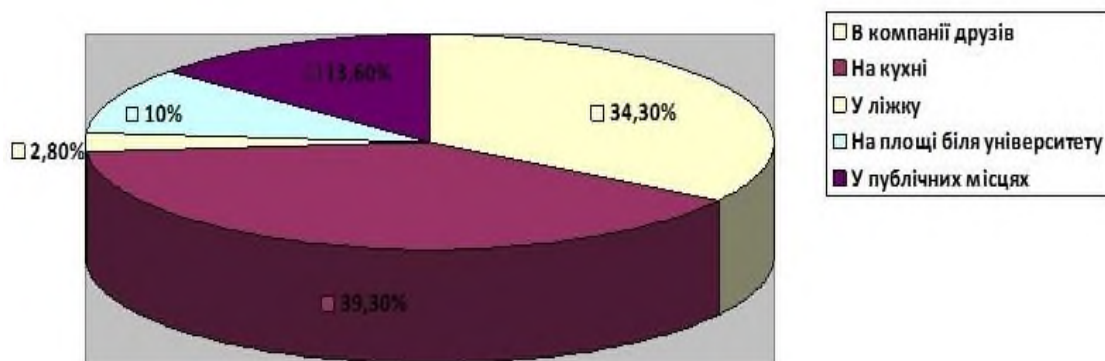
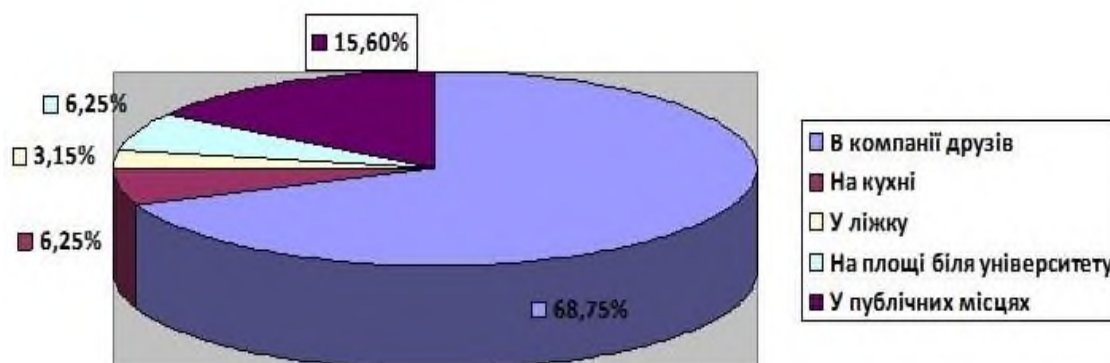

Рис.2 Питома вага пріоритетних місць паління іноземних студентів-медиків.

Студентами висловлена думка, що вплив мас-медіа, перегляд кінофільмів або відповідна реклама може впливати на ставлення до тютюнопаління як способу формування неформальних, дружніх відносин.

Серед опитаних значна частка іноземних студентів (30,3%) відповіла, що особи протилежної статі, котрі палять, їм дуже подобаються. На це ж питання негативно відповіли 91% українських студентів. Натомість, 64,1% українських та 75,9% іноземних респондентів відповіли, що не хотіли би, щоб їх діти палили.

Серед причин появи такої шкідливої звички, як тютюнопаління, є брак батьківської уваги, що є наслідком як понаднормової зайнятості батьків, так і їх трудової міграції в результаті безробіття, криза сім'ї з проявами конфліктів та відсутністю позитивних прикладів поведінки, зміни у системі цінностей населення, неправильний спосіб життя, усвідомлення молоддю свободи вибору моделей поведінки без розуміння відповідальності та наслідків такого вибору.

Характеризуючи ціннісні орієнтації студентів-медиків, слід відмітити ряд позитивних змін. Так, частина респондентів (12,8% українських та 7,2% іноземних) вважає, що паління студентів-медиків негативно впливає на повагу як до них, так і до закладу, де вони навчаються. Опитані нами (0,8% українських та 24% іноземних респондентів) нерідко зосереджують увагу на те, чи палить лікар, до якого вони вимушені звернутися з приводу хвороби, і нерідко йдуть до того, хто не має такої шкідливої звички. Серед всіх опитаних студентів 17,5% українських та 85,5% іноземних переконують своїх друзів кинути палити, серед них 3,4% українських та 12,1% іноземних взагалі перестають спілкуватися. Лише 3,7% українських та 2,4% іноземних респондентів вважають, що палити престижно. До позитивних результатів можна віднести той факт, що більшість українських студентів (70%) та 43,75% іноземців із тих, хто палять, хочуть кинути шкідливу звичку найближчим часом.

Обговорення

За останні сім років поширеність паління серед українців зменшилась на 20%. Однак ще досі більше 7 мільйонів із нас курять щоденно. Загальна кількість осіб, що вживають тютюнові вироби, в Україні скоротилася з 10,07 мільйонів у 2008 році до 8,35 мільйонів у 2012 році [4]. У матеріалах Другого Національного звіту МОЗ України та ДУ "Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України" "Контроль над тютюном в Україні", які були опубліковані у 2014 р. зафіксовано "прогрес у виконанні Україною Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну з 2008 р. та Державної цільової соціальної програми зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення, яка діяла в Україні у 2009-2011 роках. За даними звіту Держстату України від 18.03.2016 кількість курців серед населення становила у 2015 році ще менше - 6,2 млн осіб [15]. Загалом за 7 років (2008-2015) поширеність тютюнопаління в Україні скоротилася з 25,6% до 18,4% [10]. Відповідно до останніх даних Global Adult Tobacco Survey - GATS, проведеному у Києві у 2017 році, поширеність куріння серед дорослого населення у період між 2010 та 2017 рр. скоротилася майже на 20% [3]. Слід відмітити, що з 1999 року після значної розповсюдженості тютюнопаління серед учнівської молоді з'явилась стійка тенденція до зниження вживання тютюнових виробів у юнацькому середовищі [6, 10]. У 2015 році вперше зросла поширеність тютюнопаління серед підлітків 14-17 років: цей показник становив 2,9% (в 2012-2014 роках він коливався на рівні 2%, а ще раніше зменшувався від найвищого рівня 10% у 2000 році [3, 6, 15].

У дослідженні проблеми тютюнопаління молоді Португалії було з'ясовано, що молоді люди, які мали низькі академічні досягнення, починали палити з 13 років, натомість ті, що мали вищу академічну успішність, експериментували з тютюнопалінням у більш пізньому віці: 21 та 24 роки, що зумовлює потребу уваги і до цих вікових категорій під час проведення антитютюнових кампаній [18].

За результатами соціологічного дослідження серед студентів одного з іспанських університетів середній вік початку споживання тютюну становить 15,75 років [18]. У рамках міжнародного проекту "Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин - ESPAD" серед української молоді у 2015р. були проведені соціологічні опитування [6]. Отримані результати продемонстрували, що більше половини учнів/студентів мають досвід тютюнопаління, а щоденно палять 12% учнівської молоді, причому більше 50% із них щодня палять 6 і більше цигарок. На вікову групу 14-16 років припадає найвища кількість викурених сигарет протягом дня. Відмічають, що серед мешканців обласних центрів рівень паління є найвищим у містах [2, 4, 6]. Таким чином, Вінниця як обласний центр та місце проживання значної кількості студентської молоді, потрапляє до зони ризику.

Незважаючи на те, що відсоток "щоденних" курців зменшився на 8% (порівняно з 2011 р.), попит на кальяни та електронні цигарки поширюється (11,3% опитуваних курили кальян впродовж місяця, а 5,5% - використовували електронні цигарки) [5, 6]. Анкетування, проведене у 2014-2015 рр. на базі ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія" (м. Полтава) показало, що серед студентів-медиків розповсюдженість тютюнопаління висока (27%). Для чоловіків віком 23 роки стаж паління цигарок "містить у собі значні ризики щодо здоров'я цих осіб у майбутньому" [1]. Найбільша інтенсивність споживання тютюнових виробів спостерігається серед осіб чоловічої статі на 6 курсі навчання в медичному університеті на факультеті "Лікувальна справа". Зростає нездорова тенденція значної частки курців серед осіб жіночої статі. В цілому, "частка курців серед студентів мала тенденцію до збільшення протягом навчання" [1, 3].

Дослідженням поширення тютюнопаління серед медиків та студентів медичних спеціальностей займалися Бойко Д.М. зі співав, у 2014, 2015 роках [1,2], Трухманова С.Л. зі співав, у 2017 році [16].

У наших дослідженнях доведено, що у віці 16-17 років п'ята частина українських студентів-медиків розпочинають палити. Причинами початку тютюнопаління серед студентів-медиків в Україні у проведеному нами дослідженні виділені: приклад батьків, бажання позбутися стресу, прагнення неформального спілкування тощо. Подібні причини називають й студенти польських медичних університетів. Так, у дослідженні, опублікованому у 2018 р., повідомляється, що стрес є однією з найпоширеніших, на думку респондентів, причин тютюнопаління і 38,6% курців зазначили, що почали палити через стрес під час навчання в університеті [24, 25].

При дослідженні поведінки університетського студентства Туреччини, в тому числі медичних факультетів, було встановлено, що наявність друзів курців збільшує ризик появи звички до тютюнопаління у 3-4 рази, зразок старших як модель для наслідування - вдвічі. Також серед причин респонденти вказували такі як бажання позбутися наслідків стресу, цікавість, відпочинок та задоволення під час спілкування з друзями, можливість організувати свої думки, покращити соціальні зв'язки, наслідування поведінки друзів [21].

Викликає здивування той факт, що у деяких країнах зафіксовано вищі показники тютюнопаління серед жінок саме з вищою освітою порівняно з іншими категоріями. Так, у соціологічному дослідженні серед іранських жінок репродуктивного віку в Тегерані зазначається, що показники паління були вищими у жінок з університетською освітою порівняно з тими, хто отримав диплом середньої школи чи менше. Автори дослідження зазначають, що аналогічно, українські жінки, які жили у великих містах і мали університетську освіту, частіше палять. Хоча, згідно більшості досліджень, проведених в інших країнах, вища поширеність вживання тютюну притаманна найменш освіченим [19].

Незнання про шкідливий вплив паління на здоров'я людини не є однією з причин набуття шкідливої звички. За даними проведеного нами дослідження 97,2% українських та 95,1% інших респондентів інформовані у цьому питанні, але чимало молодих людей легковажно ставляться до власного здоров'я.

Подібна тенденція спостерігається серед студентів-медиків і в інших країнах, наприклад, у Німеччині, Угорщині, але в останні роки намітилось зниження показника тютюнопаління серед норвезьких студентів [20]. Згідно результатів дослідження у Греції, особи у віці 16-24 роки продемонстрували зниження відсотків тютюнопаління на 33% з 2009 по 2014 роки [22]. В одному із університетів Албанії (Vlora) 62,2% студентів, які палять, повідомили про те, що планують позбутися звички протягом наступних 6 місяців [26].

На думку Krzysztof Przewozniak представники покоління Y (Millenials) можуть допомогти у припиненні поширення епідемії тютюнопаління. Це покоління визначається як когорта народжених з 1980-х до початку 2000-х років, є специфічною демографічною та соціальною категорією, яка суттєво критикує і не бажає повторювати ризиковану поведінку їх батьків, включно зі вживанням тютюну [27].

Українське суспільство XXI сторіччя усвідомлює ризики, що впливають на здоров'я нації, й намагається протидіяти небезпечним тенденціям [12]. Всіляко пропагується здоровий спосіб життя, активні форми відпочинку та засуджуються шкідливі звички. Близько половини усіх респондентів зазначили, що антиреклама тютюнопаління, бесіди з викладачами, медиками і психологами є ефективними інструментами зниження привабливості шкідливої звички, що значно покращує якість життя, дозволяє зберегти здоров'я рідних, значно зберегти кошти, уникнути небезпечних хвороб та жити довше [9, 11]. І, все ж таки, слід відмітити, що останні майже 10 років в Україні спостерігається тенденція до поступового зменшення тютюнопаління. Завідувач відділу контролю за тютюном Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ К. Красовський вважає, що

успіхи досягнуті завдяки законодавчим ініціативам: "звільненню громадських місць від тютюнового диму, забороні реклами цигарок та підвищенню цін на них" [5].

Вказане твердження поділяють науковці деяких європейських університетів (Catalan Institute of Oncology (ICO), Spain, Bellvitge Biomedical Research Institute (IDIBELL, Spain), які визнали дієвими та дослідили законодавчі ініціативи зі звільнення громадських місць від тютюнового диму у 6 європейських країнах. На думку Esteve Fernandez (2018), запровадження заборони тютюнопаління на національному рівні є ключовим заходом зі зменшення та припинення впливу пасивного тютюнопаління на населення країн Європи [23].

Проф. С.І. Рудавка (2016) зазначає, що з моменту ратифікації Україною Рамкової конвенції боротьби з тютюнопалінням (РКБТ ВООЗ) 15 березня 2006 р. в Україні було ухвалено зміни до законодавства, які допомогли змінити ставлення в країні до тютюну та куріння, зникли майже всі форми тютюнової реклами, спонсорства та маркетингу, запроваджено нові правила маркування упаковок сигарет, більшість робочих місць стали "бездимними", значно знижено цінову доступність сигарет [14].

Профілактику тютюнопаління можна розділити на первинну та вторинну. Заходи первинної профілактики необхідно спрямувати на попередження бажання починати курити. Такі заходи повинні проводитися у ранньому віці, у період формування стереотипів мислення та поведінкових чинників. Саме у цей період прищеплюються основи здорового способу життя та негативне ставлення до всіляких шкідливих залежностей, в тому числі і до тютюнопаління. Методи вторинної профілактики спрямовані на припинення куріння серед підлітків. З такою метою розробляють методи захисту від впливу авторитетних однолітків, проводять групові тренінги та бесіди про шкоду куріння з психологом [11, 15].

Необхідно посилювати громадський контроль за дотриманням нормативних актів та впровадженням програм щодо заборони тютюнопаління в громадських місцях; досягати продуктивної взаємодії громадських організацій та молоді; організувати антитютюнову інформаційну профілактичну роботу серед студентської молоді; додатково вивчати ставлення студентів 1 курсу ВНМУ ім. М.І.Пирогова до тютюнопаління та посилювати роботу з даною категорією студентства.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Результати анкетування свідчать про існування проблеми споживання тютюнових виробів студентами-медиками, активне поширення даної шкідливої звички серед студентів 1 курсу ВНМУ ім. М.І. Пирогова, а про наявні перспективи щодо подолання звички до тютюнопаління у студентському середовищі.

2. Антитютюнова діяльність має бути частиною комплексної програми з різноплановими видами діяльності та формувати основи здорового способу життя. Видається доцільним у подальшому проводити моніторинг щодо вживання студентами-медиками нових виробів та попиту на кальяни та електронні цигарки. У перспективі планується провести подальше дослідження серед студентів-медиків 1 курсу з вивчення тенденцій до подальшого розповсюдження тютюнопаління.

Список посилань

1. Бойко, Д. М., Бойко, М. Г., Бойко, О. С., Чорнуха, В. Л. & Хрищук, В. О. (2015). Стан проблеми тютюнопаління серед студентів-медиків ВДНЗУ. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії*, 15, 2 (50), 12-15.
2. Бойко, Д. М., Бойко, М. Г., Чорнуха, В. Л., Страшко, Є. Ю. & Бойко О. С. (2014). Розповсюдженість тютюнопаління серед майбутніх лікарів - динамічне спостереження. *ХІСТ, Всеукраїнський журнал молодих вчених*, 16, 258. <http://bim.co.ua/>
3. *Глобальне опитування дорослих щодо вживання тютюну* (Global Adult Tobacco Survey - GATS). (2017). Київ, 240- 243. Взято із: http://www.kiis.com.ua/materials/pr/20180214_GATS/Full%20Report%20GATS%20Ukraine%20

017%20UKR.pdf

4. *Контроль над тютюном в Україні. Другий Національний звіт.* (2014). К.: МОЗ України, ДУ "Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України". Вид-во: ТОВ "Авега". ISBN 978-966-8953-26-2
5. Красовський, К. С. & Андреева, Т. І. (2008). Глобальна тютюнова епідемія і протистояння їй в Україні. *Східноєвропейський журнал громадського здоров'я*, 4, 66-70.
6. *Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні.* (2015). Київ: Поліграфічний центр "Фоліант". ISBN 978-966-8474-91-0
7. Курпіта, В. (2018). Куріння - це хвороба, котру треба лікувати. Взято із: <http://life.pravda.com.ua/2018/05/31/231291/>
8. Марченко, Д. & Розсохач, С. О. (2015). Проблема куріння серед підлітків. Всеукраїнська інтернет-конференція лідерів учнівського самоврядування. Взято із: http://internet-conf.blogpost.com/2015/02/blog-post_44.html
9. *Посібник з лікування тютюнової залежності замість посібника з припинення тютюнокуріння.* (2016). European Network for smoking and Tobacco Prevention aisbl (ENSP). ISBN: 978-618-82526-4-6. Взято із: elearning-ensp.eu/assets/Ukrainian%20version.pdf
10. Потапенко, Ю. (2016). Палити вже не модно, до того ж, як і раніше, шкідливо. *Голос України*, 13, 57.
11. *Профілактика паління серед дітей та підлітків. Заходи щодо профілактики куріння.* (2016). Взято із: <http://www.doctor-dnepr.kiev.ua/index.php/s5-flex-menu-1360/ostanni-novini/532-kyr>
12. П'ять причин кинути курити. (2018). Взято із: <http://moz.gov.ua/article/health/5-prichin-kinuti-kuriti>
13. Ресурсний центр ГУРТ. Економічні аспекти оподаткування тютюнових виробів в Україні. Взято із: <http://gurt.org.ua/news/informatior/36381/>
14. Рудава, С. І. (2016). Соціально-економічні проблем/ тютюнопаління в Україні та сучасні підходи у їх вирішенні. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 20(2), 513-518.
15. Степурко, Т. Г., Семігіна, Т. В., Барська, Ю. Г., Захожа Е і Харченко, Н. (укл.) (2018). *Індекс здоров'я. Україна-2018: Результати загальнонаціонального дослідження.* Київ. УДК: 614.2(477)(083.94)(062.551)
16. Трухманова, С. Л., Нетребін, Л. І., Стельмашук. А. О. і Трухманова, О. І. (2017). Ставлення студентів 1 курсу ВНМУ ім. М.І.Пирогова до тютюнопаління. *Вісник ВІННИЦЬКОГО національного медичного університету* 21 (2), 518.
17. Щорічні збитки України від куріння становлять 3 мільярди доларів. (2017). *Економічна правда.* Взято із: <http://www.epravda.com.ua/news//2017/01/20/618214/>
18. Alves, J., Perelman, J., Ramos, E. & Kunst, A. E. (2018) The emergence of socioeconomic inequalities in smoking over the life-course. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A70 DOI <https://doi.org/10.18332/tpc/91098>
19. Baheiraei, A., Mirghafourvand, M., Mohammadi, E., & Majdzadeh, R. (2016). Experiences of cigarette smoking among Iranian educated women: A qualitative study. *Int. J. Prev. Med.* [serial online], 7, 93. Retrieved from: <http://www.ijpvmjournal.net/text.asp?2016/7/1/93/186585>. DOI: 10.4103/2025-7802.186585
20. Balogh, E., Faubl, N., Riemenschneider, H., Balez, P., Bergmann, A., Cseh, K.... Kiss, I. (2018). Cigarette, waterpipe and e-cigarette use among an international sample of medical students. Cross-sectional multicenter study in Germany and Hungary. *BMC Public Health*, 18, 591. <https://doi.org/10.1186/S12889-018-5494-6>
21. Gercek, C. (2018). An analysis of university students who are smokers according to their levels

of addiction. SHS Web of Conferences, 48. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184801007>

22. Demi, M., Teloniatis, S., Vyzikidou, V.-K., Bakelas, G Evangelopoulou, V., Vardavas, C. & Tzortzi, A. (2018) Behrakis Panagiotis Smoking Prevalence in Greece. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A7. DOI: 10.18332/tpc/90109

23. Esteve, F. (2018). Smoke-free legislation in 6 European countries. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A12. DC 10.18332/tpc/91099

24. Lozano-Polo, A., Areense Gonzalo, J., Herrera-Gutierrez, E. & Gimenez Navarro, A. (2018). Profile of the tobacco and cannabis consumer students of the university of the Murcia *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A11. DOI: 10.18332/tpc 90709

25. Radzka, A., Ciechanski, K., Tkaczyk, J., Brozyna, K. & Pieciewicz Szczesna H. (2018). Consciousness of the consequences of smoking cigarettes and the prevalence of cigarette smoking among medical students. *Journal of Education, Health and Sport*. 8(7), 189-203. doi.org/10.5281/zenodo.1299051

25. Mechili Aggelos, E., Girvalaki, C., Kicaj, E., Risilia, R., Breshanaj, A., Filippidis, F. & Vardavas C. (2018). Tobacco Addiction in Young Population and Factors Associated with Motivation to Quit; The Case of University of Vlora, Albania Students, *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A17. DOI: <https://doi.org/10.18332/tpc/90438>

26. Przewozniak, K. (2018). Generation Y (Millennials) toward health and tobacco - a look at their needs, beliefs and behaviours. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A27. DOI: 10.18332/tpc/90654

References

1. Boiko, D. M., Boiko, M. H., Boiko, O. S., Chornukha, V. L., & Khryshchuk, V. O. (2015). Stan problemy tiutiunopalinnia sered studentiv-medykiv VDNZU [The state of the problem of tobacco smoking among undergraduate students at VDNZU]. Aktualni problemy suchasnoi medycyny: *Visnyk Ukrainkoi medychnoi stomatolohichnoi akademii - Actual problems of modern medicine: Journal of the Ukrainian Medical Stomatological Academy* 15, 2(50), 12-15.

2. Boiko, D. M., Boiko, M. H., Chornukha, V. L., Strashko, Ye. Yu., & Boiko O. S. (2014). *Rozpovsiudzhenist tiutiunopalinnia sered maibutnykh likariv - dynamichne sposterezhennia [The prevalence of smoking among future doctors is a dynamic observation]*. KHYST, Vseukrainskyi zhurnal molodykh vchenykh - CHIST, All-Ukrainian Journal of Young Scientists, 16, 258. <http://bim.co.ua/>

3. *Hlobalne opytuvannia doroslykh shchodo vzhivannia tiutiunu (Global Adult Tobacco Survey - GATS) [Global adult tobacco survey (Global Adult Tobacco Survey - GATS)]*. (2017). Kiev, 240-243. Retrieved from: https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20180214_GATS/Full%20Report%20GATS%20Ukraine%202017%20UKR.pdf

4. *Kontrol nad tiutiunom v Ukraini. Druhyi Natsionalnyi zvit [Tobacco control in Ukraine. Second National Report]*. (2014). Kiev: MOZ Ukrainy, DU "Ukrainskyi instytut stratehichnykh doslidzhen MOZ Ukrainy". Vyd-vo: TOV "Aveha". ISBN 978-966-8953-26-2

5. Krasovskiy, K. S., & Andreieva, T. I. (2008). Hlobalna tiutiunova epidemii i protystoiannia yii v Ukraini [The Global Tobacco Epidemic and Confronting It in Ukraine], *Skhidnoievropeiskiy zhurnal hromadskoho zdorovia - Eastern European Journal of Public Health*, 4, 66-70.

6. *Kurinnia, vzhivannia alkoholiu ta narkotychnykh rehovyn sered pidlitkiv, yaki navchaiutsia: poshyrennia y tendentsii v Ukraini [Smoking, alcohol and drug use among adolescents in education: the spread and tendencies in Ukraine]*. (2015). (2015). Kyiv: Polihrafichnyi tsentr "Foliant" - Kiev: Polygraphic Center "Folio". ISBN 978-966-8474-91-0

7. Kurpita, V. (2018). *Kurinnia - tse khvoroba, kotru treba likuvaty [Smoking is a disease to be treated]*. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/05/31/231291/>

8. Marchenko, D., & Rozsokhach, S. O. (2015). Problema kurinnia sered pidlitkiv. Vseukrainska internet-konferentsiia lideriv uchnivskoho samovriaduvannia [The problem of smoking among

adolescents. All-Ukrainian Internet Conference of Leaders of Student Self-Government]. Retrieved from: http://internet-conf.blogspot.com/2015/02/blog-post_44.html

9. *Posibnyk z likuvannia tiutiunovoi zalezhnosti zamist posibnyka z prypynennia tiutiunokurinnia* [Tobacco Treatment Guide instead of the Tobacco Cessation Guide], (2016). European Network for Smoking and Tobacco Prevention aisbl (ENSP).

ISBN: 978-618-82526-4-6. Retrieved from: elearning-ensp.eu/assets/Ukrainian%20version.pdf

10. Potapenko, Yu. (2016). Palyty vzhe ne modno, do toho zh, yak i ranishe, shkidlyvo [Smoking is no longer fashionable, besides, as before, it is harmful]. *Holos Ukrainy - Voice of Ukraine*, 13, 57.

11. *Profilaktyka palinnia sered ditei ta pidlitkiv. Zakhody shchodo profilaktyky kurinnia* [Prevention of smoking among children and adolescents. Measures to prevent smoking]. (2016). Retrieved from: <http://www.doktor-dnepr.kiev.ua/index.php/s5-flex-menu-1360/ostanni-novini/532-kyr>

12. Piat prychnyn kynuty kuryty [Five Reasons To Quit Smoking], (2018). Retrieved from: <http://moz.gov.ua/article/health/5-prichin-kinuti-kuriti>

13. Resursnyi tsentr HURT - GURT Resource Center. (2018). Ekonomichni aspekty opodatkovannia tiutiunovykh vyrobiv v Ukraini [Economic Aspects of Taxation of Tobacco Products in Ukraine]. Retrieved from: <https://gurt.org.ua/news/informator/36381/>

14. Rudavka, S. I. (2016). Sotsialno-ekonomichni problemy tiutiunopalinnia v Ukraini ta suchasni pidkhody u yikh vyrishenni [Socio-economic problems of tobacco smoking in Ukraine and modern approaches to their solution.]. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu - Reports of the Vinnytsia National Medical University*, 20(2), 513-518.

15. Stepurko, T. H., Semyhina, T. V., Barska, Yu. H., Zakhozha, V., & Kharchenko, N. (ukl.) (2018). *Indeks zdorovia. Ukraina- 2018: Rezultaty zahalnonatsionalnoho doslidzhennia* [Health Index. Ukraine-2018: Results of nationwide research]. Kiev. UDC: 614.2(477)(083.94)(062.551)

16. Trukhmanova, S. L., Netrobin, L. I., Stelmashchuk, A. O., & Trukhmanova, O. I. (2017). Stavlennia studentiv 1 kursu VNMU im. M.I.Pyrohova do tiutiunopalinnia [Attitudes of students of the first year of VNMU them M.I. Pirogov to tobacco smoking], *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu - Reports of the Vinnytsia National Medical University*, 21(2), 518.

17. Shchorichni zbytky Ukrainy vid kurinnia stanovliat 3 miliardy dolariv [The annual loss from smoking in Ukraine is \$ 3 billion], (2017). *Ekonomichna pravda - Economic truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/01/20/618214/>

18. Alves, J., Perelman, J., Ramos, E. & Kunst, A. E. (2018). The emergence of socioeconomic inequalities in smoking over the life-course. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A70. DOI: <https://doi.org/10.18332/tpc/91098>

19. Baheiraei, A., Mirghafourvand, M., Mohammadi, E., & Majdzadeh, R. (2016). Experiences of cigarette smoking among Iranian educated women: A qualitative study. *Int. J. Prev. Med.* [serial online], 7, 93. Retrieved from: <http://www.ijpvmjournal.net/text.asp?2016/7/1/93/186585>. DOI: 10.4103/2008-7802.186585

20. Balogh, E., Faubl, N., Riemenschneider, H., Bal?zs, P., Bergmann, A., Cseh, K.... Kiss, I. (2018). Cigarette, waterpipe and e-cigarette use among an international sample of medical students. Cross-sectional multicenter study in Germany and Hungary. *BMC Public Health*, 18, 591. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5494-6>

21. Gercek, C. (2018). An analysis of university students who are smokers according to their levels of addiction. SHS Web of Conferences, 48. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184801007>

22. Demi, M., Teloniatis, S., Vyzikidou, V.-K., Bakelas, G., Evangelopoulou, V., Vardavas, C. & Tzortzi, A. (2018). Behrakis Panagiotis Smoking Prevalence in Greece. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A7. DOI: 10.18332/tpc/90109

23. Esteve, F. (2018). Smoke-free legislation in 6 European countries. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A12. DOI: 10.18332/tpc/91099

24. Lozano-Polo, A., Areense Gonzalo, J., Herrera-Gutierrez, E. i Gimenez Navarro, A. (2018). Profile of the tobacco and cannabis consumer students of the university of the Murcia *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A11. DOI: 10.18332/tpc 90709
25. Radzka, A., Ciechanski, K., Tkaczyk, J., Brozyna, K. & Pieciewicz Szczesna H. (2018). Consciousness of the consequences of smoking cigarettes and the prevalence of cigarette smoking among medical students. *Journal of Education, Health and Sport*. 8(7), 189-203. doi.org/10.5281/zenodo.1299051
26. Mechili Aggelos, E., Girvalaki, C., Kicaj, E., Risilia, R., Breshanaj, A., Filippidis, F. & Vardavas C. (2018). Tobacco Addiction in Young Population and Factors Associated with Motivation to Quit; The Case of University of Vlora, Albania Students, *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A17. DOI: <https://doi.org/10.18332/tpc/90438>
27. Przewozniak, K. (2018). Generation Y (Millennials) toward health and tobacco - a look at their needs, beliefs and behaviours. *Tobacco Prevention & Cessation*, 4, A27. DOI: 10.18332/tpc/90654

ПРОБЛЕМА ТАБАКОКУРЕНИЯ СРЕДИ ПЕРВОКУРСНИКОВ МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Трухманоеа С.Л., Нетребин Л.И., Стельмашук А.О, Трухманоеа О.И., Чандра Саху Бикаш

Аннотация. По данным Всемирной организации здравоохранения ежегодно от курения умирает 5,4 миллиона человек. Проблема курения приобрела широкое распространение среди молодежи, в том числе среди старшеклассников и студентов высших учебных заведений, в том числе медицинских. Цель работы - проанализировать состояние курения среди медиков Украины, студентов медицинских ВУЗов и отношение к курению студентов 1 курса Винницкого национального медицинского университета им. Н.И. Пирогова по результатам социологического исследования 2017 года, определить мероприятия по снижению употребления табака. В 2017 году проведен социологический опрос врачей и студентов-первокурсников Винницкого национального медицинского университета имени Н.И. Пирогова. Установлено, что проблема табакокурения актуальна уже с 1 курса обучения в медицинском университете: среди украинских студентов 1 курса более пятой части всего количества курящих среди иностранных студентов 1 курса привычка к табакокурению сформирована у более чем 38% первокурсников. Подавляющее число студентов-медиков начинала употреблять табак в возрасте 16-17 лет. Для более чем 30% украинских респондентов и почти 70% иностранных основным фактором, побудившим к табакокурению, было влияние компании друзей, но более 60% респондентов считают основной причиной начала курения стрессовую ситуацию. По примеру родителей 37% украинских и 22% иностранных студента начали курить. Почти все студенты- медики осознают опасность курения. На данный момент 13% украинских и 7% иностранных студентов считают, что привычка к табаку снижает уважение к ним и к учебному заведению. Большинство украинских студентов (70%) и 43,75% иностранных студентов, которые курят, сообщили, что у них есть цель избавиться от вредной привычки в ближайшее время. Таким образом, среди студентов-медиков 1 курса распространено курение, протитютюнова деятельность должна быть частью профилактической комплексной программы и формировать основы здорового образа жизни.

Ключевые слова: табакокурение, отношение к табакокурению, здоровье населения, студенты-медики, социологическое исследование, антитабачные меры.

TOBACCO SMOKING AMONG FIRST-YEAR STUDENTS OF THE MEDICAL UNIVERSITY
Trukhmanova S.L., Netrobin L.I., Stelmashchuk A.O., Trukhmanova O.I., Chandra Sahu
Bikash

Annotation. According to the World Health Organization, 5.4 million people die each year from smoking. The problem of smoking has become prevalent among young people, including high school students and university students, including medical students. The purpose of the work is to analyze the state of smoking among the medical workers of Ukraine, students of medical universities and attitudes to smoking of students of the 1st course of National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya based on the results of a sociological survey of 2017, to identify measures to reduce tobacco use. In 2017, a sociological survey of doctors and first-year students of the National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya was done. It has been established that the problem of tobacco smoking is already relevant from the 1st year of study at a medical university: among Ukrainian 1st year students more than one fifth of the total number of smokers among 1st year foreign students the habit of tobacco smoking is formed in more than 38% of first-year students. The overwhelming number of medical students began to use tobacco at the age of 16-17 years. For more than 30% of Ukrainian respondents and almost 70% of foreigners, the main factor that prompted tobacco smoking was the influence of a company of friends, but more than 60% of respondents consider stress to be the main reason for starting smoking. Following the example of parents, 37% of Ukrainian and 22% of foreign students began to smoke. Almost all medical students are aware of the dangers of smoking. At the moment, 13% of Ukrainian and 7% of foreign students believe that the habit of tobacco reduces respect for them and the school. The majority of Ukrainian students (70%) and 43.75% of foreign students who smoke reported that they have a goal to get rid of their bad habit in the near future. According to the results of a sociological survey, anti-tobacco measures were proposed. At the moment, 13% of Ukrainian and 7% of foreign students believe that the habit of tobacco reduces respect for them in school. The majority of Ukrainian students (70%) and 43.75% of foreign students, smoke, noticed, with the aim to get rid of the bad habit in the near future. Thus, smoking is common among first-year medical students; anti-tobacco activities should be part of a preventive comprehensive program and form the basis of a healthy lifestyle.

Keywords: tobacco smoking, attitude to tobacco smoking, public health, medical students, sociological research, anti-tobacco measures

